

49

גמרא

הגמרא מביאה ברייתא שמביאה ויכוחים שהיו בין החכמים למינים,
 וכן דינים שנקבעו מחמת השמחה עקב נצחון החכמים: **תָּנוּ רַבָּנָן**
 במגילת תענית (פרק א), **אֵלֶּיךָ יִמְנָא** – אלו הימים נקבעו על ידי
 החכמים **דְּלֵא לְהַתְעַנְיָא בְּהוּן** – שאסור להתענות בהם, ו**מִקְצָתְהוֹן**
 – ובמקצת ימימים אלו קבעו **דְּלֵא לְמַסְפַּד בְּהוּן** – שאסור אף להספיד
 בהם את המת. ואלו הן, **מֵרִישׁ יְרֵחָא דְּנִיָּסָא עַד תַּמְנֵיָא בֵּיהּ** – מראש
 חודש ניסן ועד שמיני בניסן, שבהם **אֵיתוּקַם תַּמְנֵיָא** – הועמד דין
 קרבן התמיד על משפטו הנכון, והצליחו החכמים במאבקם בויכוח
 נגד הצדוקים, ולכן קבעו ימים טובים **דְּלֵא לְמַסְפַּד** – שאסור
 להספיד בימים אלו, ובודאי שאסור להתענות בהם, ו**מִתַּמְנֵיָא בֵּיהּ**
וְעַד סוּף מוֹעֵדָא – ומשמיני בניסן ועד סוף חג הפסח, **אֵיתוּתַב הַנָּא**
דְּשִׁבְעֵינָא – נתיישב זמן חג השבועות כדינו, והצליחו החכמים
 במאבקם בויכוח נגד הבייתוסים, ולכן קבעו **דְּלֵא (למספד)**
[לְהַתְעַנְיָא] – שלא להתענות בימים אלו.
 שנינו בברייתא: **מֵרִישׁ יְרֵחָא דְּנִיָּסָא וְעַד תַּמְנֵיָא בֵּיהּ** – מראש חודש
 ניסן ועד שמיני בניסן, בהם **אֵיתוּקַם תַּמְנֵיָא** – הועמד דין קרבן
 התמיד, ונקבע **דְּלֵא לְמַסְפַּד** בימים אלו.

ביאור הויכוח בין החכמים למינים לגבי קרבן התמיד: **שְׁהוּ צְדוּקִים**
אוֹמְרִים, אדם **יְחִיד מִתְנַדֵּב וּמִבְּיַא קֶרֶן תַּמִּיד מִמְּמוֹנֵוּ**, ואילו
 החכמים סברו שקרבן התמיד מגיע רק ממנון הציבור. מבררת
 הגמרא: **מֵאֵי דְּרוּשׁ** – מה דרשו הצדוקים, ומנין למדו דבר זה.
 ומשיבה שלמדו כן ממה שנאמר בתורה לגבי קרבן התמיד (שמות כט
 לט), **'אֵת הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד תַּעֲשֶׂה כַּכָּר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין**
הָעֲרֻבִים, ומכך שנאמר 'תעשה' בלשון יחיד למדו הצדוקים שיחיד
 מתנדב ומביא קרבן תמיד. מבררת הגמרא: **מֵאֵי אֶהְדְּרוּ** – מה השיבו
 החכמים לצדוקים. ומשיבה שהשיבו להם ממה שנאמר בתורה
 (במדבר כח א), **'אֵת קַרְבְּנֵי לַחֲמֵי לְאִשֵּׁי רִיחַ נִיחַח תִּשְׁמְרוּ**, וממה שנכתב
 'תשמרו' בלשון רבים יש ללמוד **שְׁהוּ בִּלְוַן בְּאִין מְתָרומַת הַלְשָׁבָה**
 משל הציבור.

שנינו בברייתא, **מִתַּמְנֵיָא בֵּיהּ וְעַד סוּף מוֹעֵדָא** – משמיני בניסן ועד
 סוף חג הפסח **אֵיתוּתַב הַנָּא דְּשִׁבְעֵינָא** – נתיישב זמן חג השבועות
 כחכמים, ולכן קבעו **דְּלֵא לְמַסְפַּד**.
 ביאור הויכוח בין החכמים למינים לגבי חג השבועות: **שְׁהוּ בֵּיתוּסִין**
אוֹמְרִים, לעולם חל **עֲצֻרַת** – חג השבועות, **אֶחָד הַשָּׁבֶת** – ביום
 ראשון, ולמדו זאת הבייתוסים ממה שנאמר בתורה (ויקרא כג טו)
 'וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמִּחְרַת הַשָּׁבֶת' ומשמע מפסוק זה שמתחילים לספור
 ספירת העומר מיום ראשון שהוא ממחרת השבת. **נִימְסַל לָהֶם רַבָּן**
יִהְיֶה בֶן זְכַאִי וְאָמַר לָהֶם, שׁוֹמֵים מִנֵּין לָכֶם שְׁמָה שְׁנֵי אֶחָד בְּתוֹרָה
'מִמְחַרַת הַשָּׁבֶת' הַכּוּוֹנָה לְשַׁבַּת מִמֶּשׁ. וְלֹא הִיָּה אֶדָם אֶחָד שֶׁהִיָּה
מְשִׁיבוֹ דְּבַר, חוּץ מִזְּכָן אֶחָד מֵהַבֵּיתוּסִים, שֶׁהִיָּה מְסַפֵּט וּמְתוּכַח
כְּנִידוֹ, וְאָמַר לוֹ, מִשָּׁה רַבִּינוֹ אוֹהֵב יִשְׂרָאֵל הָיָה, וְרָצָה לְהַנּוֹת אֶת
יִשְׂרָאֵל, וְיִוָּדַע שְׁעֻצְרַת – חג השבועות יום אֶחָד בְּלִבָּד הוּא, עֵמֶד
 וְתַקְנָה – ולכן הוא תיקן שחג השבועות יהיה לעולם ביום ראשון אֶחָד
 שָׁבֶת, כְּדִי שִׁיחֵו יִשְׂרָאֵל מִתְעַנְיָן וְחוּגְגִים שְׁנֵי יָמִים רְצוּפִים, שַׁבַּת
 ולמחרתו חג השבועות, קָרָא עֲלֵיו רַבִּן יִחְזֹן בֶּן זְכַאִי מִקְרָא זֶה שְׁנֵי אֶחָד
 (דברים א ט), **'אֶחָד עֲשֶׂר יוֹם מְחֻרָב דְּרָךְ הָרַר שְׁעִיר עַד קֹדֶשׁ בְּרַנְעוֹ**,
 מפסוק זה נלמד שאם בני ישראל היו הולכים דרך הר שעיר יכלו
 להגיע לקדש ברנע שהיא סמוכה לארץ ישראל תוך אחד עשר יום,

וְהֵינּוּ דְתָנּוּ בְּמוֹסַכְת שְׁקֵלִים (פ"ה מ"א), לגבי הממונים שהיו בבית
 המקדש, פְּתַחְתָּהּ הִיָּה מְמוּנָה עַל תְּקִינָן – הקופה שממנה היו קונים
 קינים. ופתחיה זה מְרָדְכִי. לְמָה נְקָרָא שְׁמוֹ פְּתַחְתָּהּ, לפי שפִּתְחָתָהּ
 דְּבָרִים שְׁנֵי אֶמְרוּ בְּשִׁבוּשֵׁי לְשׁוֹן וְדוּרְשָׁן – ומפרשם, וכמו שאמרו כאן
 שידע לפתור את כוונת האמרות 'לימתי' ו'לעונתי', וְיִוָּדַע בְּשָׁבָעִים
 לְשׁוֹן.

שואלת הגמרא: והרי בולחו סנהדרין נמי ידעי – כל הסנהדרין גם
 היו יודעים שבָּעֵים לְשׁוֹן, דְּאָמַר רַבִּי יוֹהָנָן, אֵינּוּ מוֹשִׁיבִים בְּסַנְהֶדְרִין,
 אֵלָּא דֵּינִים פְּעִלֵי חֻכְמָה, פְּעִלֵי מְרָאָה, פְּעִלֵי קוּמָה, פְּעִלֵי וְקָנָה,
 פְּעִלֵי כְּשָׁפִים, וְיִוָּדַעִים שְׁבָעִים לְשׁוֹן, כְּדִי שְׁלֵא תִּהְיֵא סַנְהֶדְרִין
 שׁוֹמְעַת מִפִּי הַתּוֹרָה כְּשִׁבְעֵלֵי הֵיָּן מְדַבְּרִים בְּשִׁפָּה שְׁאִינָה מוֹכַרַת
 לְדֵינִים, שְׁמָא יַחְלִיף הַמְּתוֹרָגְמָן אֶת הַטְּעֻנּוֹת וְהַדִּין יַחֲיִיב אֶת הַזְּכַאִי.
 משיבה הגמרא: אֵלָּא מעלתו של מרדכי היתה, דְּתוֹה פִּיל לִישְׁנֵי
 וְדָרִישׁ – שהיה בולל ומערב את כל הלשונות, ודורש ומפרש כוונת
 בני אדם, וְהֵינּוּ דְבַתְּיָב בְּפִסְקוּ (נחמיה ז) בְּמְרָדְכִי – על מרדכי, כינוי
 בְּלִשָּׁן, וכפי המסופר לעיל לגבי 'אגות צריפין' ועין 'סוכר' שידע
 לדורש ולפרש את כוונת האילם כשרמוזי היו בשתי לשונות, לשון
 הקודש וארמית.

משנה

המשנה מספרת כיצד היו קוצרים את העומר: **בִּיצַד הֵן עוֹשִׂין**,
 שְׁלַחְתִּי בֵּית דִּין הֵיָּו יוֹצְאִין מְעַרְב יוֹם מוֹבַשׁ שֶׁל פֶּסַח לְשִׁדָּה הַשְּׁעוּרִים,
 וְעוֹשִׂין אוֹתָן כְּרִיכוֹת בְּמַחוּבָּר לְקַרְקַע – ואוגדים את ראשי
 השיבולים, בעודם מחוברים לקרקע, כְּדִי שִׁיחָא נִזְחָ לְקַצוֹר אֶת
 האלומות במוצאי יום טוב.

כָּל הַעֲיִירוֹת הַסְּמוּכוֹת לְשֵׁם, מִתְּכַנְסוֹת לְשֵׁם, כְּדִי שִׁיחָא נְקַצַּר
בְּעֶסֶק גְּדוֹל, ויראו הבייתוסים שהעומר נקצר במוצאי יום טוב, לא
 כדעתם שנקצר ביום ראשון שאחר השבת.

בֵּינָן שֶׁהַחֲשִׁיבָה – שנעשה לילה, ויצא יום טוב, **אוֹמַר לְהֵן הַקּוֹצֵר**
לְבִנֵי הַעֲיִירוֹת שְׁנִקְבְּצוּ, הָאֵם כָּא הַשְּׁמֵשׁ – נעשה חשכה והגיע זמן
 הקצירה, והעם **אוֹמַר לוֹ, הֵיָּן** – אכן, בא השמש. וחוזר הקוצר
 ושואל, **הָאֵם כָּא הַשְּׁמֵשׁ**, והעם **אוֹמַר לוֹ, הֵיָּן**. ממשיך הקוצר
 ושואל, **מַגֵּל זו**, כלומר, האם במגל זה אקצור את התבואה, והעם
אוֹמַר לוֹ, הֵיָּן – אכן, במגל זה תקצור את התבואה. וחוזר הקוצר
 ושואל, **מַגֵּל זו**, והעם **אוֹמַר לוֹ, הֵיָּן**. ממשיך הקוצר ושואל, האם
 בקופה זו אתן את התבואה, והעם **אוֹמַר לוֹ, הֵיָּן** – אכן, בקופה זאת
 תניח את התבואה. וחוזר הקוצר ושואל, האם בקופה זו אתן את
 התבואה, והעם **אוֹמַר לוֹ, הֵיָּן**. אם חל ט"ז בניסן בְּשָׁבֶת, **אוֹמַר לְהֵן**
הַקּוֹצֵר, שָׁבֶת זו, כלומר, האם אקצור ואחלל את השבת, והעם
אוֹמַר לוֹ, הֵיָּן – אכן, קצור וחלל את השבת. וחוזר הקוצר ושואל
 האם אקצור בְּשָׁבֶת זו, והעם **אוֹמַר לוֹ, הֵיָּן**. מוסיף הקוצר ושואל בין
 שבת ובין בחול, האם **אֶקְצוֹר, וְהֵם אוֹמְרִים לוֹ, קַצוֹר**. וחוזר
 ושואל, **אֶקְצוֹר, וְהֵם אוֹמְרִים לוֹ, קַצוֹר**. הקוצר היה שואל **שְׁלֹשׁ**
פְּעָמִים עַל כָּל דְּבַר וְדָבָר, וְהֵן אוֹמְרִים לוֹ עַל שְׁאֵלוֹתָיו הֵיָּן, הֵיָּן,
 הֵיָּן. ומבארת המשנה, כָּל כָּד לְמָת (לי) – מדוע היו צריכים לשאול
 כל כך הרבה פעמים. מִפְּנֵי הַבֵּיתוּסִים, שְׁהוּ אוֹמְרִים אֵין קַצִּירַת
הָעוֹמֵר בְּמוֹצָאֵי יוֹם מוֹבַשׁ, אלא במוצאי שבת, ולכן היו הקוצרים
 שואלים בקול רם, כְּדִי לְהוֹצִיא מֵלִיבָם שֶׁל הַבֵּיתוּסִים וְלְהַרְאוֹתָם
 שזמן הקצירה הוא במוצאי יום טוב.

53 שאם חל יום טוב ראשון של פסח בשבת מתחילים לספור בט"ז ניסן,
 54 ואם חל ביום שישי מתחילים למנות ב"ז, וכן כיוצא בזה.
 55 רבי ישמעאל אומר, יש ללמוד זאת בבנין אב ממקום אחר, שכן
 56 אמרה תורה, הבא עומר בפסח ביום שבו מתחילים לספור ספירת
 57 העומר, והבא שתי הלחם בעצרת, כשנגמרים ימי הספירה, ויש
 58 ללמוד בנין אב כך, מה להלן לגבי שתי הלחם הבאים בסוף הספירה,
 59 רגל ותחלת רגל – מביאים את הקרבן ברגל, דהיינו בחג השבועות,
 60 ויום הבאת הקרבן הוא תחילת הרגל, אף כאן לגבי העומר, רגל
 61 ותחלת רגל – מביאים את הקרבן ברגל, ובתחילת הרגל, דהיינו
 62 במוצאי יום טוב הראשון של פסח, ואם הכוונה 'ממחרת השבת' ביום
 63 ראשון בשבוע לעיתים זה יכול לחול בסוף הרגל, כגון אם פסח חל
 64 ביום שני שיביאו את קרבן העומר ביום ראשון שלאחריו שהוא
 65 שביעי של פסח.
 66 רבי יהודה בן בתירא אומר, יש ללמוד זאת בהיקש, נאמר שבת
 67 למעלה – בפסוק הראשון לגבי העומר, וספרתם לכם ממחרת
 68 השבת, ונאמר שבת למטה – בפסוק השני לגבי שתי הלחם (שם ב
 69 טו), עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה
 70 חדשה, מה להלן בשבת השביעית שנכתבה למטה, לגבי שתי
 71 הלחם, רגל ותחלת רגל כמורה לה – חל הרגל סמוך לשבת
 72 השביעית, אף כאן – לגבי הבאת קרבן העומר, רגל ותחלת רגל
 73 כמורה לה – חל זמן הבאת העומר סמוך לתחילת הרגל, והיינו
 74 למחרת יום טוב הראשון של פסח, שאף הוא נקרא שבת.
 75 הגמרא מביאה ברייתא נוספת בבנין ספירת העומר, וגם בה מבואר
 76 מדוע יש לפרש ש'ממחרת השבת' הכוונה ממחרת יום טוב ראשון
 77 של פסח: תנו רבנן, נאמר בתורה וספרתם לכם, מהמילה 'לכם' יש
 78 ללמוד שצריך שתהא ספירה לכל אחד ואחד, דהיינו שכל אחד
 79 ואחד חייב לספור.
 80 ממשיכה הברייתא: בהמשך הפסוק נאמר 'ממחרת השבת', אין
 81 הכוונה ממחרת שבת רגילה, אלא ממחרת יום טוב ראשון של פסח.
 82 דנה הברייתא: או שזמן נאמר שזה אינו הפירוש 'ממחרת השבת',
 83 אלא 'ממחרת השבת' פירושו 'ממחרת שבת בראשית' – רגילה.
 84 מביאה הברייתא כמה טעמים לדחיית פירוש זה: רבי יוסי בר יהודה
 85 אומר, הרי הוא אומר 'תספרו חמשים יום', ויש ללמוד מכך שכל
 86 ספירות שאותה סופר לא יהו אלא חמשים יום – לעולם יש לספור
 87 רק חמשים יום ולא יותר, וכשם שאם חל פסח בשבת מתחיל לספור
 88 חמשים יום מיום ראשון שהוא שני של פסח, כך לעולם יש לספור
 89 חמשים יום מהיום השני של פסח, ואם תאמר שפירוש 'ממחרת
 90 השבת' הוא ממחרת שבת בראשית, אם כן יש פעמים שאותה
 91 מוצא מיום השני של פסח ועד עצרת חמשים ואחד יום, כשיום טוב
 92 הראשון של פסח חל בערב שבת, שמתחיל למנות מיום ראשון
 93 שאחריו, ונמצא שיש חמשים ואחד יום מהיום השני של פסח ועד
 94 שבועות, ופעמים שאותה מוצא מהיום השני של פסח ועד עצרת
 95 חמשים ושנים יום, כשיום טוב ראשון של פסח חל ביום חמישי
 96 בשבוע, ופעמים שיש חמשים ושלשה ימים מהיום השני של פסח
 97 ועד שבועות, כשיום טוב הראשון של פסח חל ביום רביעי בשבוע,
 98 ופעמים שיש חמשים וארבעה ימים מהיום השני של פסח ועד
 99 שבועות, כשיום טוב הראשון של פסח חל ביום שלישי בשבוע,
 100 ופעמים שיש חמשים וחמשה ימים מהיום השני של פסח ועד
 101 שבועות, כשחל יום טוב הראשון של פסח ביום שני בשבוע, ופעמים
 102 שיש חמשים וששה ימים מהיום השני של פסח ועד שבועות, כשחל
 103 יום טוב ראשון של פסח ביום ראשון. רבי יהודה בן בתירא אומר,
 104 אינו צריך לטעם שהובא לעיל, אלא הטעם הוא,

1 ואם כדבריו שמשה רבינו אזהב ישראל היה, למה איהרן ועיכבן
 2 לישראל במדבר ארבעים שנה. אמר לו אותו בייתוסי לרבן יוחנן בן
 3 זכאי, רבי, וכי פךך – בתשובה כזאת אתה פומרני, והרי תשובה זו
 4 אינה תשובה נכונה כלל, אמר לו רבן יוחנן בן זכאי, שומה, ולא
 5 תהא תורה שלמה שלנו כשיחה במילה שלכם, כלומר, לא תוכלו
 6 לדחות את דברי תורתנו השלימה, בדברי הבל, כפי שיש לדחות את
 7 דבריכם שאינם כי אם שיחה בטילה, שלכם אין כל ראייה לדבריכם,
 8 ואילו לנו יש ראייה ממה שכתוב אחד לגבי ספירת העומר אומר
 9 (ויקרא כג טו) 'עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום',
 10 מפסוק זה משמע שסופרים חמשים יום ואין צורך שיהיו שבועות
 11 שלמים, מיום ראשון בשבוע ועד שבת, אלא סופרים חמשים יום
 12 מאיזה יום שיהיה עד שיושלמו חמשים יום, וכתוב אחד לגבי ספירת
 13 העומר אומר (שם פסוק טו) 'וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאתכם
 14 את עמר התנופה שבע שבתות תמימות תהינה', ומפסוק זה משמע
 15 שצריך לספור שבעה שבועות שלמים, המתחילים ביום ראשון
 16 בשבוע ומסתיימים בשבת, הא כיצד מתיישבים שני פסוקים אלו,
 17 שלא יסתרו זה את זה, כאן – מה שנאמר 'שבע שבתות תמימות
 18 תהינה' מתקיים ביום טוב ראשון של פסח שחל להיות בשבת,
 19 שבשנה זו מתחילים למנות ממחרת חג הפסח שהוא יום ראשון
 20 בשבוע, ומסיימים למנות ביום השבת השביעית, כאן ביום טוב של
 21 פסח שחל להיות באמצע שבת, שמתחילים למנות ממחרתו, ובשנה
 22 זו מתקיים מה שנאמר 'וספרו חמשים יום'.
 23 תנאים אחרים הביאו ראיות אחרות לדברי חכמים, ותחילה מביאה
 24 הגמרא סימן לדברי תנאים אלו: (של רבי אליעזר סו"פ, רבי
 25 יהושע מו"ק, רבי ישמעאל מע"מר, רבי יהודה למ"טה, מילים
 26 אלו הינם סימן לדברי התנאים המובאים (להלן).
 27 רבי אליעזר אומר, אינו צריך – אין צורך להביא ראייה מסתירת שני
 28 הפסוקים, אלא מעצם ציווי התורה יש להביא ראייה שאין פירוש
 29 'ממחרת השבת' ממחרת שבת רגילה, שהרי הוא אומר (דברים טו טו),
 30 'שבעה שבעת תספור לך', ממילים אלו משמע שהספירה תהיה
 31 מסורה לך, והיינו שתהיה הספירה תלויה בבית דין, שהם יודעים
 32 (לחדש ממחרת השבת מחרת) [לקדש] את יום טוב ראשון של
 33 פסח, לפי שהם מקדשים את ראש החדש, ולפי זה הם יודעים אימתי
 34 הוא 'ממחרת השבת' שבו מתחילים לספור, וצאת שבת בראשית –
 35 מה שאין כן שבת רגילה שספירתה בכל אדם – שכל אדם יודע
 36 מעצמו אימתי חל יום ראשון שאחר הפסח, ואין הדבר תלוי בבית דין
 37 כלל.
 38 רבי יהושע אומר, יש ללמוד דבר זה בבנין אב מראש חודש, שכן
 39 אמרה תורה לגבי ראש חודש, 'עד חדש ימים' (במדבר יא ט), פירוש
 40 הפסוק הוא, מנה (–תספור) ימים, ואחר כך קדש – קבע ראש חודש,
 41 ולכך אמרה תורה 'עד חודש ימים' ללמדנו שקביעת החודש תלויה
 42 במספר ימים, וכמו כן אמרה תורה לגבי חג השבועות 'תספרו חמשים
 43 יום', כלומר, מנה חמשים ימים, וקבע לאחריו חג עצרת,
 44 הרי שהשווה ראש חודש ועצרת בבנין זה ששניהם חלים אחר מנין
 45 ימים, ויש להקיש ולומר, מה חודש סמוך לביאתו ניכר – כמו שלגבי
 46 ראש חודש יש סימן ניכר אימתי מתחיל למנות, היינו מיום עשרים
 47 ותשעה לחודש, שהוא תחילת חידוש הלבנה, אף עצרת סמוך
 48 לביאתה ניכרת – גם לגבי עצרת יש יום קבוע וניכר שממנו מתחילים
 49 למנות, דהיינו ממחרת יום טוב ראשון של פסח, שהוא ט"ז ניסן ואם
 50 תאמר כדברי הבייתוסים שעצרת לעולם היא ביום ראשון אחר
 51 השבת שבתוך הרגל, היא תהא ניכרת משלפניה – כיצד יהיה
 52 היכר באיזה יום בחודש מתחילים לספור, והרי אין לכך יום קבוע,